

Гуканне вясны: фальклорнае свята для вучняў 5 класа

С. М. Гарковіч,

настаўнік рускай мовы і літаратуры вышэйшай катэгорыі
Пінкавіцкай СШ імя Якуба Коласа Пінскага раёна

Мэты: знаёмства з асноўнымі этапамі свята «Гуканне вясны», з асаблівасцямі гэтага старадаўняга абраду на Палессі; выхаванне любові і павагі да беларускіх народных традыцый.

Ход мерапрыемства

I. Арганізацыйны этап

Гучыць песня ў выкананні дзяўчынак.

1. Жавароначкі, прыляціце.

Вясну-красну прынясіце.

Каб сонейка засвяціла,

Каб снег белы растапіла,

Каб садочкі расквяціла.

2. Жавароначкі, прыляціце.

Зямлю-матухну разбудзіце

І дожджыкам напаіце,

Каб травачкі нарасціла,

Каб волікаў накарміла.

3. Жавароначкі, прыляціце.

Цяпло і сонейка прынясіце.

А зімачку забярыце,

Бо зімачка надаела,

Наш хлебушак пераела.

Настаўнік. Добры дзень, дарагія сябры. У беларусаў з даўніх часоў існуе традыцыйнае прыгожае свята, прысвечанае прабуджэнню прыроды, – «Гуканне вясны». Гэта першае вясенняе свята, і звязана яно з прылетам птушак, якія прыносяць на сваіх крылах цяпло.

II. 3 гісторыі свята

Вядучы 1. У дахрысціянскія часы на тэрыторыі Беларусі панавалі культ раслін і розных палявых духаў. Гаспадарчая неабходнасць застаўляла нашых продкаў-

землядзельцаў уважліва прыглядацца да змянення надвор'я, своечасова рыхтавацца да будучага севу і выпасу жывел у полі.

Вядучы 2. Але не ўсе залежыла толькі ад чалавека. Вясна магла быць і ранняя, і позняя. Позняя цяпло прыносіла людзям голад, таму на Беларусі шырока бытаваў абрад сустрэчы і зазывання ранняй вясны.

Настаўнік. Падобныя святы ёсць і ў іншых народаў – скончылася доўгая зіма, і людзям хочацца паскорыць прыход вясны. Беларускі абрад «Гуканне вясны» смела можна назваць адным з самых аптымістычных і жыццярадасных.

Трэба адзначыць, што ў свята глыбокія карані. «Гукалі» вясну нашыя продкі яшчэ з даўніх часоў, калі былі язычнікамі. Вясну зазывалі звычайна ў канцы сакавіка ці пачатку красавіка. Абрадавае свята нярэдка супадала з царкоўным Благавешчаннем. Па народным павер'ям менавіта на Благавешчанне прыляталі да нас буслы, якія з'яўляліся важнай часткай беларускага варыянта свята.

Месца, дзе адбывалася «гуканне вясны», відаць было здалёк. Усё навокал (не толькі дрэвы, але і камяні) упрыгожвалася рознакаляровымі стужкамі, яркімі птушкамі, зробленымі з паперы і ўпрыгожанымі каляровымі ніткамі.

III. Асноўныя этапы свята

1. Абрадавыя дзеянні дзяўчат

Вядучы 1. «Гуканне вясны» – свята не толькі яркае, але і музычнае.

Клікаць вясну пачыналі дзяўчаты, якія спявалі песні-вяснянкі. Адметнай рысай такіх песен было тое, што кожны іх куплет заканчваўся гучным крыкам «Гу-у-у!». Адсюль і назва – «гуканне».

Вядучы 2. Звонкія і радасныя спевы разносіліся паўсюль, а дзяўчаты збіраліся на самым высокім месцы ў вёсцы і, сеўшы на расцеленую салому, спявалі песні-вяснянкі да позняй ночы.

Настаўнік. А зараз запрашаем усіх удзельнікаў нашага свята ў вясенні карагод. Карагод, як лічаць сучасныя фалькларысты, сімвалізуе сабой бясконцае кола жыцця і вечную маладосць, а сама форма карагода нагадвае сонца, якое нясе доўгачаканае цяпло.

Дзяўчынкі спяваюць песню-вяснянку.

1. Гэй, дзяўчаты, выходзьце,
Будзем славу Сонцу спяваць,
Будзем сцюжу-зіму праганяць
Ды Вясну-красну клікаць. Гу-у-у!

2. Вылеці, пчолка ярая,
Вынесі залатыя ключыкі,
Замкні халодную зіманьку,
Адамкні цеплае лецежка. Гу-у-у!.

3. Ладачкі-ладачкі,
Прыляцелі птушкі.
Селі на варотах
У чырвоных ботах. Гу-у-у!

4. Боты паскідалі,
Кругам паляталі.
Сталі сакатаці,
Каб ім есці даці. Гу-у-у!

5. Прынясу ім жыта,
Будуць птушкі сыты.
Ды насыплю грэчкі,
Хай нясуць яечкі. Гу-у-у!

2. Абрадавыя дзеянні хлопцаў

Вядучы 1. Хлопцы таксама ўдзельнічалі ў святкаванні. Яны раскладвалі касцер, на якім спальвалі ўсе непатрэбныя старыя рэчы. Да дзяўчат яны далучаліся толькі познім вечарам, калі пачыналі разам вадзіць карагоды. У хлопцаў былі і свае пажаданні ў гэтае свята.

Настаўнік. Мы запрашаем нашых хлопчыкаў выйсці да дошкі па чарзе і скласці святочныя пажаданні. Вам патрэбна падабраць адпаведныя часткі пажаданняў, якія выпадкова пераблыталіся.

Гульня «Збяры пажаданне»

Вам шчасця / і хлеба ўволю!

Каб не хварэлі / і ўвесь хлеб паелі!

Каб вырас у вас / каласак з піражок!

Гаспадарам жадаем жыці-быці, / сто бочак жыта намалаціці!

Майце торбу грошай, / жывіце ў раскошы!

Усяго даволі, / а бяды – ніколі!

Вядучы 2. А яшчэ хлопцы майстравалі арэлі, на якіх моладзь качалася парамі. Хлопцы стараліся разгайдацца вышэй, каб паказаць сваю моц, уменне і спрытнасць. Існавала і такая прыкмета: чым вышэй будуць узлятаць арэлі ў свята, тым вышэй вырастуць лён і розныя гаспадарчыя расліны.

3. Абрадавыя дзеянні дзяцей

Вядучы 1. Ну а як жа арэлі без дзяцей? Дзеці таксама павінны былі пакачацца хаця б адзін разок, каб быць здоравымі і моцнымі ўвесь год.

Вядучы 2. Зразумела, што доўгачаканая вясна прыносіла дзецям асаблівую радасць. У час святкавання яны збіраліся групамі, бегалі па вёсцы, не прапускатлі ні

адной хаты і спявалі вяснянкі з пажаданнямі здароўя гаспадарам і добрага ўраджаю на полі.

Вядучы 1. Гаспадары давалі дзецям хлеб, яйкі, каўбасу, гарбузовае зерне, сушонныя чарніцы і яблыкі. Потым дзеці збіраліся ў адной хаце, каштавалі пачастункі, спявалі, сваволілі, расказвалі розныя гісторыі.

4. Абрадавыя дзеянні жанчын

Вядучы 2. Жанчыны па-свойму сустракалі вясну: замешвалі цеста і пяклі з яго фігуркі птушак. Лічылася, што такім чынам яны садзейнічаюць хуткаму прылёту пярнатых сяброў.

Вядучы 1. У некаторых рэгіёнах Беларусі такое печыва называюць «буські», альбо «буськовыя лапы». Гатуецца яно з самага звычайнага і простага цеста – толькі мука, соль і вада. Пярнатых, зробленых з мукі, раскладвалі ў акрузе, каб яны прываблівалі сапраўдных птушак, якія нясуць на сваіх крылах вясну.

Настаўнік. На жаль, у нас няма у класе магчымасці зрабіць птушак з цеста. Але мы знайшлі выйсце: нам дапаможа такі від творчасці, як арыгамі. Я прапаную вам майстар-клас па вырабу птушак з паперы.

5. Майстар-клас па вырабу птушак з паперы

Адна з крыніц - <https://www.youtube.com/watch?v=6khUbMo4lBY>

Вядучы 2. Самаробных рознакаляровых птушак нашыя продкі вешалі як мага вышэй і ўпрыгожвалі імі садовыя дрэвы, хаты, гаспадарчыя збудаванні. Лічылася, што такім чынам сапраўдныя птушкі заўважаць хутчэй тыя мясціна, дзе іх вельмі чакаюць. Людзі верылі, што калі птушкі выбіраюць для гняздавання хату, то ў ёй будзе дабрабыт і шчасце.

6. Знаёмства з асаблівасцямі свята «Гуканне вясны» на Палессі

Настаўнік. Старадаўняе вясенняе абрадавае свята «Гуканне вясны» перажыло своё адраджэнне дзякуючы нераўнадушным людзям. Яны па крупіцам і сённю збіраюць бяспэчныя здабыткі гісторыка-культурнай спадчыны беларусаў.

Я прапаную вам пазнаёміцца з рэканструкцыяй мясцовага абрада «Гуканне вясны», падрыхтаванай студэнтамі Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта.

(https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=r8XsmjHKl9U&feature=emb_logo)

7. Заключнае слова

Настаўнік. «Гуканне вясны» – яркае, вясёлае, узнёслае свята. Яно дорыць людзям надзею, без якой жыць проста немагчыма.

Давайце развесім нашых папяровых птушак на дрэве, каб і да нас хутчэй прыйшла вясна.

